

Pitanje ide u područje sročnosti (kongruencije), i to u dio u kojem se govori o sročnosti subjekta i predikata kad se ne slažu u rodu. Kako se u takvu položaju slaže glagolski predikat, o tome govori T. Maretić u svojoj velikoj gramatici. Kaže da se glagolski dio predikata može slagati i sa subjektom i s imenskim dijelom predikata. To se lijepo može potvrditi primjerom naslova francuskoga filma što se davao u Zagrebu 1974. godine, a u Vjesniku se oglašavao pod naslovom:

DON JUAN JE BIO ŽENA,

a u Večernjem listu:

DON JUAN JE BILA ŽENA.

Takvi su primjeri možda i naveli studentičina oca da smatra kako je pravilno: *On je isti majka*, ako ga nije naveo primjer *On je isti kao majka*. Ali drugačije je kad je posrijedi atribut predikatne imenice. Tada se on treba u rodu slagati s imenicom uz koju stoji, kao što pokazuju primjeri: *...navodi se da je napadač bio mlada osoba* (Vjesnik, 9. travnja 1974, str. 13.). – *Boba je uopće oduvijek bila dobar čovjek* (M. Krleža, Povratak Filipa Latinovitza, Zagreb, 1954, str. 267). – *Ali Ivanka nije pečeno prase, ni kakvo zvrkasto plesalo i šlageralo,*

nego jedno divno laticasto stvaranje... (I. Raos, Trilogija, Zagreb, 1965, str. 562). *Cijeli ovaj put bio je već jedno veliko vraćanje* (A. Šoljan, Kratki izlet, Beograd, 1965, str. 124).

Prema tome pravilno je samo *On je ista majka*.

Dvojestvo je moguće samo tamo gdje je u predikatu dvorodna imenica, tj. takva imenica koja je m. i ž. r., koja može označivati osobe m. i ž. spola, kao što su npr. imenice *baraba, bitanga, budala, izjelica, mušterija, pijanica, propatica, varalica...* Ako takva imenica označuje žensku osobu, tada je atribut u ženskom rodu, ako označuje mušku osobu tada atribut može doći u jednom ili drugom rodu po izboru pisca prema stilskoj vrijednosti koju želi postići.

Poseban je slučaj u primjeru: *...od svih gradova na svijetu najdraži joj je Atena* (Izbor, 12/1966, str. 156). Tu bi se moglo reći i *...najdraža joj je Atena*, ali kad se kaže *...najdraži joj je Atena*, tada to nije slaganje atributa m.r. s imenicom ž. r., nego s izostavljenom imenicom *grad*. Nakon svega toga nesumnjivo je da okladu dobiva kći.

Stjepan Babić

OSVRTI

NAGLASAK IMENICE ZAGREBULJA

Na Znanstvenom skupu August Šenoa jučer i danas, što ga je od 3. do 5. prosinca 1981. organiziralo Hrvatsko filološko društvo i Nacionalna i sveučilišna biblioteka u povodu 100. obljetnice smrti Augusta Šenoae često su se spominjale i *Zagrebulje* kao naziv Šenoinih feljtona, odnosno *zagrebulje*, kao opća imenica za te feljtone i jedni su je naglašavali *zagrèbulje*, a drugi *zàgrebulje* ili *zâgrebulje*. Naglasak na prvom slogu nekima je parao uši pa se postavilo pitanje kakav je zapravo naglasak te imenice.

Da bismo prosudili tko ima pravo, nije dovoljan jezični osjećaj pojedinca, nego treba odabrati

druge putove. Jasno je da će nam ruka najprije posegnuti za rječnicima, ali u većini nije ta riječ zabilježena. Nalazimo je jedino u Rečniku srpsko-hrvatskog i narodnog jezika SANU s naglaskom *zagrèbulje*. Iako za tu potvrdu ne možemo reći „jedna ko nijedna”, ipak za potpunu sigurnost valja potražiti još čvršći dokaz, a to je naglasak imenica na *-ulja*. Podaci pokazuju da te imenice imaju po sustavu kratkouzlazni naglasak na trećem slogu od kraja: *krìvulja, pjèskulja, ròsulja, vlàsulja, žàrulja, pobjègulja, mahniulja...* Dakle nema nikakve sumnje da je pravilno jedino *zagrèbulja*, odnosno *zagrèbulje, Zagrèbulje*.

Stjepan Babić

KRETANJE ILI GIBANJE ZEMLJE
I SUNCA?

Mnogi naši pisci, posebice zemljopisci, pišu ili govore o *kretanju* Zemlje i *kretanju* Sunca, kao i o *kretanju* ostalih nebeskih tijela. Mislim da su takvi izričaji nepravilni. Zašto? Ponajprije bih čitatelje podsjetio na jedno napisano pravilo: *ako od neke znanosti prihvatimo njezino izvorno znanstveno tumačenje o pojavama koje su predmet njezina proučavanja, onda bismo od nje za takvo tumačenje morali prihvatiti i pripadajuće znanstveno nazivlje*. Tako na primjer, ako naši zemljopisci od zvjezdovedstva prihvaćaju znanstveno tumačenje o dinamičkim osobitostima nebeskih tijela, onda neka od takve znanosti prihvate i njezino znanstveno nazivlje. Kamo bismo došli kad bi svaki od nas za znanstveno tumačenje koje nam daje pomoćna znanost izmišljao nekakvo svoje posebno znanstveno nazivlje? Znanstveni se jezik mora temeljiti na najsvremenijim znanstvenim postignućima, na njegovoj razumljivosti i *jedinstvenosti* te na našem uvjerenju da odgovara duhu hrvatskoga književnog jezika.

Promjenu položaja čvrstog tijela u svemiru proučava nebeska mehanika kao grana zvjezdovedstva (mehanika je dio fizike). Stoga bismo u takvome slučaju u svim znanostima morali njegovati znanstveni jezik nebeske mehanike, i to dinamike. Ta znanost daje izričajima „gibanje Zemlje“, „gibanje Sunca“ i „gibanje nebeskih tijela“ prednost prema izričajima „kretanje Zemlje“, „kretanje Sunca“ i „kretanje nebeskih tijela“. U *Općoj enciklopediji* JLZ, Zagreb, 3/1967, čitamo i ovo: „KRETANJE, I, u fizici → *Gibanje*. – (...)“. Zavirimo malo u objavljene radove naših fizičara ili astronoma pa ćemo vidjeti da gotovo svi oni prednost daju glagolskoj imenici *gibanje* (... nebeskih tijela) prema imenici *kretanje* (... nebeskih tijela). Pravilno znanstveno nazivlje i pravilne znanstvene izričaje morali bismo njegovati ne samo radi promicanja naše znanstveno-jezične kulture. Trebali bismo misliti i na naše znanstveno-jezične obveze prema onim svjetskim znanstvenim i znanstveno-jezikoslovnim ustanovama koje naše znanstveno nazivlje također proučavaju.

Ratimir Kalmeta